

Gyepgazdálkodás az EU-ban

Európa gazdasági fejlődésében a gyepre alapozott állattartás, mint eredendő, elsődleges gazdasági ágazat, hosszú történelmi korokon át meghatározó szerepet játszott. Ez a szerep azonban az általános gazdasági fejlődéssel párhuzamosan – az agrárium szerepvesztésével egyetemben – egyre mérséklődött, és napjainkra oda jutottunk, hogy a gyepterületek már csak „epizodisták” Európa gazdaságában. Tudnunk kell ugyanakkor, hogy a materiális javakban – állati termékben, gazdasági eredményekben, GDP hozzájárulásban – kifejezett gazdasági haszon mellett, éppen az általános gazdasági-társadalmi fejlődés által kikényszerítve, felértékelődnek azok az immateriális javak, amelyekben a gyepterületek oldalán egyedülálló előnyök sorakoztathatók fel.

Elég csak az élő és élettelen természeti környezet fenntarthatóságát biztosító környezetbarát földhasználati lehetőségeire, a társadalmi közérzetet befolyásoló esztétikus tájra, az egyéb jóléti funkciókat kieljesztő gyephasználati módokra gondolni. Látnunk kell, hogy a gyepterületek, mint kizárólagos szabadföldi kultúrák használatának, a gyepen való gazdálkodásnak a lehetőségeit az ökológiai viszonyok határozzák meg. A mindenkori állapotra pedig a gazdasági-társadalmi környezet, benne kiemelten az agrárpolitika van döntő hatással.

Lehetőségek és feladatok

Unió tagyagunk az agrárium valamennyi szintjére és szereplőjére egy hosszú tanulási időszakot nyit meg, amelyben az információ, a „közös vívmányok” megismerése felértékelődik. Az Európai Unió gyepterületeinek a használatát befolyásoló agrár- és vidékfejlesztési politika legfontosabb ismereteinek bemutatásával az a célunk, hogy elősegítsük az agrárium szereplőinek felkészülését az EU kínálta jövőbeni lehetőségek kihasználására.

Amikor az Európai Unióról beszélünk, akkor az EU-15-ök Európáját értjük alatta, két ok miatt. A 2004. május 1-jét megelőző, valójában a 2006 végéig érvényes szabályozó rendszer a most csatlakozott országokban a tárgyalásokon elért speciális nemzeti kondíciókkal érvényesül majd, ami az elkövetkező bő két és féle-

ves időszakra szinte lehetlenné teszi egy egységes, az EU-25-ökre érvényes szabályozórendszer bemutatását. Másrészt a most csatlakozott országokra az a nagy feladat vár, hogy ismerjék meg az EU-15-ök által többé-kevésbé meghatározott agrár- és vidékpolitikai irányokat, és minél eredményesebben próbálják kihasználni a bennük rejlő lehetőségeket a gyepgazdálkodás területén.

Intenzívebb gyephasználat

A gyep művelési ágú területek a hazainál sokkal jelentősebb arányt képviselnek az EU földhasználatban (táblázat). Ez egyrészt jelenti a gyepre alapozott állattartás sokkal nagyobb lehetőségeit, másrészt fokozottabb figyelmet érdemel éppen a vidékfejlesztés kapcsán előtérbe kerülő tájalakítás és tájfenn tartás, valamint a környezet- és természetvédelem szempontjából. Az EU mezőgazdasági területéből a gyep 36 százalékot tesz ki. Ezen be-

lül azonban jelentős különbségek vannak országcsoportok szerint. A skandináv országokban (Dánia, Svédország, Finnország) csupán 1-7 százalékot képviselnek a gyeppek. A csatorna két oldalán, a továbbiakban Nyugat-Európa (Franciaország, Benelux államok, Egyesült Királyság, Írország) országaiban sokkal jelentősebb a gyeppek szerepe, a mezőgazdasági területből 34-74 százalék között részesednek. A mediterrán térség (Görögország, Olaszország, Spanyolország, Portugália) is viszonylag jelentős gyepterületi aránnyal (29-46%) rendelkezik a mezőgazdasági földhasználatból. Lényegében a kontinens szárazföldi részén (a továbbiakban Közép-Európa), elhelyezkedő két országban (Németország, Ausztria) is fontos a gyeppek szerepe a mezőgazdaságban hasznosított földterületből (30-57%).

Érdekes képet mutat a köröndő állatállomány és a gyepterületek kapcsolata. Az EU-15-ök több mint 180 mil-

Gyep az EU-15 országok földhasználatában

Ország	Ország területe 1000 ha (1)	Mezőgazdasági terület* 1000 ha (2)	Állandó gyep területe* 1000 ha (3)	Gyep az	
				(1)	(2)
százalékában					
Belgium	3501	1393	521	17	37
Dánia	4309	2690	184	4	7
Németország	35 695	16 971	5013	14	30
Görögország	13 196	3917	1789	14	46
Spanyolország	50 475	25 554	7328	15	29
Franciaország	55 150	29 622	9967	18	34
Írország	7028	4372	3220	46	74
Olaszország	30 128	15 341	4365	14	28
Luxemburg	258	127	65	25	51
Hollandia	4186	1933	881	21	46
Ausztria	8355	3387	1917	23	57
Portugália	9239	3813	1390	15	36
Finnország	33 815	2216	25	0,01	1
Svédország	44 997	3039	372	0,8	1
Egyesült Királyság	24 410	15 722	9693*	40*	62
Összesen	324 292	130 809	46 730	14	36

* 2001 decemberében

* a korábbi évek átlagos területe alapján

Forrás: Agricultural Statistics – Quality bulletin (Eurostat 2003), European Commission

lón összes kérődző állománya 10,393 millió (szarvasmarha, 60,308 millió juh, 12,159 millió kecske) egy hektár gyepterületre vetítve 1,7 szarvasmarhát és 2,2 juh + kecske állatsűrűséget mutat. A regionális különbségek itt is számottevőek. A skandináv országokban elsősorban szántóföldi szálásokra és átmeneti gyepekre alapozott a kérődző-tartás, ezért a gyepterületre vetített állatsűrűség szakmailag mindig értékelhető az állandó gyepek használata szempontjából. Annál érdekesebb a nyugat-európai helyzet. A legeltetésre alapozott tej- és hústermelés nagyon magas állatsűrűség mellett folyik (1,0–5,6 szarvasmarha hektáronként, amihez még jön átlagosan 2,5 körüli juh + kecske).

A mediterrán országokban elsősorban a kiskérődzők tartását alapozzák a gyepekre. Itt a gyephasználat szempontjából szakmailag is értékelhető az 1 hektár gyepekre jutó 2,8–8,1 juh és kecske. Nyugat-Európa mellett Németországban és Ausztriában is magas az 1 hektár gyepterületre számított kérődzők száma (1,1–2,9 szarvasmarha és 0,2–0,5 juh + kecske).

A Benelux-államokban és a szigeteken a kérődzőtartás egyértelműen a gyepekre (legeltetési állattartásra) alapozódik. Gyepek mellett növekvő szerep jut a szántóföldi szálás- és tömegtakarmányoknak Franciaországban, Olaszország északi felében, Németországban és Ausztriában. A skandináv országokban a szántóföldi szálás- és tömegtakarmányok jelentik a kérődzőtartás alapját, az állandó gyepek csak kiegészítő takarmányforrásként jön szóba.

Stratégiai időzítés

A gyepgazdálkodás/intenzitása és szakmai színvonala tekintetében is Nyugat-Európában vezető szerep. A legolcsóbb takarmányozás, a legeltetés kihasználásához kiválóak az ökológiai adottságok, megvannak a biológiai alapok, a

ráfordítások színvonalát (elsősorban a műtrágyázást) ma már az EU előírások korlátozzák, irigylésre méltó a gyepgazdálkodás technikai háttere, célkutatásokkal dolgozták ki a leghatékonyabb legeltetési és fűtartósítási technológiákat. Az EU előírások nem csak a kemikáliák használatát, de a legeltetés környezeti hatásait is korlátok közé szorítják. Az intenzív gazdálkodás káros hatásait (nitrát kimosódás, ammónia-, nitrogén-oxidot és metán emisszió) úgy próbálják mérsékelni, hogy küszöbértékeket állapítanak meg a területre jutó állatállomány létszáma, és ösztönző kompenzációt fizetnek az állatsűrűséget csökkentő farmereknek. A gyep használata szempontjából hasonló gyakorlatot, irányvonalat követnek a skandináv államok is. A szántóföldi rotációba illesztett átmeneti gyepeken a gyephasználat intenzitásának mérséklését gazdaságosan tudja segíteni a pillangós- és fűkeverékek használata, mely azon túl, hogy lehetővé teszi a N-műtrágyahasználat radikális csökkentését, a hasznosítás stratégiai időzítésével kiváló emészthetőségű takarmányt biztosít.

Az említett intenzív gazdálkodáshoz képest, közepesen intenzív, de valójában szakszerű gyephasználat jellemző a kedvezőtlen ökológiájú (hegyvidéki, gyenge taljadottságú) nyugati és skandináv gyepeken, valamint belső Franciaország, Németország, Ausztria és Észak-Olaszország gyepein.

Külön kategóriába sorolhatjuk a szélsőségesen kedvezőtlen adottságú térségeket (magas hegyvidék, kedvezőtlen infrastruktúra), ahol extenzív gyephasználat (extenzív legeltetés) folyik.

NAGY GÉZA

egyetemi tanár, tanszékvezető

PETŐ KÁROLY

egyetemi tanár, tanszékvezető

Debreceni Egyetem, Agrártudományi

Centrum, Agrárgazdasági

és Vidékfejlesztési Kar